

ζα σιήρη Κηφισά. 'Άλαφιασμένος γύριζα... τρελλός... έκει. 'Απολ αοίζονταις πότες τὸ ἔρα καὶ πότες τὸ ἄλλο. Κυριαρχοῦσε στὸ μναλό μου πότε ἡ ψυχὴ καὶ πότε ὁ κόσμος. Πότε τὸ μεθόντι καὶ πότε ἡ ἡσυχία... Τρεῖς μέρες ποῦ κάθισα, δὲν ἥμουν ἐγώ. 'Ἐνα πουγάρι γύριζε δᾶ καὶ κεῖ ζητῶντας τὴν ψυχὴ του καὶ παραδέργοντας στὶς τριτυμίες χωρὶς μπόσοντα. Δὲν εἶχα καὶ σέρα νὰ μὲ βασιτάς. Δὲν εἶχα ζεύμημάνει φὲ κανένα καὶ κανέλς δὲν ἥξερε τὸ μυστικό μου καὶ τὸ πότρο μου. Νιχελέρουν νὰ τὸ πᾶ. Τὸ χαροὶ μόνο τοτέ ἔρε καὶ θὰ στὸ δώσω νὰ τὸ διαβάσῃς. Τέλος μοῦ μπῆκε μιὰ μανία μὲ διστὸ τὸ ἀραβανιαστικό της. Πώς ήταν... Τί λογής... 'Αν τῆς ἀξιε... Καὶ πατέρηκα σύμερα στὴν Ἀθήνα καὶ πῆγα, σὰν ἀπὸ ἔπιτρηγη, στὴ δειροστοιχία καὶ παρέραγα.

Σὲ λίγο νά. Σένα ἀμάξι ποῦ φανερώθηκε ἀφὸ μαργά, ή καρδιά μου ἀρχίσε νὰ πετᾶ... 'Οσο πλησίε... καὶ καταλάβαινα... 'Ηταν ἔκεινη μέσα μὲ τὴ μαμά της καὶ μὲ κείτρα... Δὲν τὴν εἶδα καθδίουν... Μὲ τῆς πέντε κέκεινή δῆλη μου τὴν προσοχή... καὶ τὴν ἔβλεπα μὲ τὴ χαρά—ἀλλοιώτακη χαρὰ μέσα τρυπωμένη, καπούτσικη χαρὰ—νὰ πάχγει μὲ τὸ μάτι της στὸν κύριο νὰ διῆ κάπιοντα.

Μ' ἀντίκονος τέλος... Μέ φιξε μιὰ ματία κι' ἔνα χαμόγελο. Τὴ στεργή ματία ποῦ μ' ἔρριξε.

Παλάθωσα... ἀγφίεμα... μούγκρισα κι' ἔτρεξα σὺν τρέλλος κι' ἔρυγα κι' ἵρδα καὶ σὲ βρῆκα κι' ἔπεος στὴν ἀγκαλιά σου κι' ἔσκαψα κι' ἔσκαψα.

"Ω, ή στεργή ματία... καὶ τὸ χαμόγελο... τί μὲ εἶπαν ποῦ γίγηκα ὅξω φρεγῶν; Καὶ τί δὲ μὲ εἶπαν; Τρεῖς μέρες μέγανχε μὲ τὴ ρίζη... Τρεῖς μέρες τὴν ποσοχεδίας καὶ τὴν εἶχε μάθει τόσο κατά. Μ' ἔγκιες κεῖ ποῦ προστε... Καταλαβαίνεις τί μὲ εἶπε ἔκεινη ἡ ματία... 'Η στεργή της ματία...

Καὶ ξαράπεσε πάλε στὴν ἀγκαλιά μου καὶ ἀλαγφούμενος τέρα ἀπὸ τὸ βάρος τῶν μυστικῶν του ἔχθηκε σὲ γερμικά κιλάρατα φωνάζοντας:

—Πιπή μου, Πιπή μου, Πιπή μου...

Κείην τὴν ὥρα δὲν μπόρεσα κι' ἐγὼ νὰ τὸ παρηγορίσω. 'Εβλεπα πῶς μ' είχε δόσει τίση συγκίνηση, ποῦ κι' ἐγὼ εἶχα ἀγάγη ἀπὸ παρηγοριά.

Καταλαβαίνετε διοις πῶς συνήρθα γλίγηροι καὶ πῶς ἔκαρα ὅτι ἔτρεπε γιὰ τὸ φίλο μου, γιὰ τὸν ἀδερφό μου...

ΘΟΙΚΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

16

Σὲ πλούσιο, ποὺ είνε κουτίδος,
τὸν ἔξυπνο μή κάνης,
γιὰ νὰ μπορῆς τὸ χέρι σου
σιήρη τοέπη του νὰ βάνης.

17

Θέλεις μεράλον ἄνθρωπο
νὰ σὲ θαρροῦν οἱ ἄλλοι;
τὰ ὄρκίζεσαι, πώς ἀπὸ σὲ
αὐτοὶ είραι πιὸ μεγάλοι.

18

"Ανθρωπὸ ἀν δῆς, ποὺ ἐσκόνιαψε,
ποτὲ τὴν κουταμάρα
μὴ κάνης νὰ τὸν λυπηθῆς,
μὰ πές του: «παραθομάρα!»

ΚΡΙΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

«ΣΚΙΤΣΑ»

Τὰ «Σκίτσα» τοῦ Χρ. 'Εσπέρα, ἕνα βιβλιαράκι μὲ 24 ὀχτάστιχα, βγῆκαν στὰ 1917, δὲν ἔγινε δύμως καμμιὰ κουβέντα γι' αὐτὰ — ἐγὼ τουλάχιστο δὲ θυμάμαι νὰ διάβασα ἢ νάκουντα πουθενὰ τίποτα σχετικά — κ' ἔτσι μπροστὸν δέξιόλογα τὰ «Σκίτσα» νὰ περάσουν σήμερα γιὰ καινούριο βιβλίο. Κ' εἶναι ἀληθινὰ καινούριο βιβλίο, ἀφοῦ κάτι καινούριο βρίσκουμε μέσα σ' αὐτό: Βρίσκουμε δηλ. ἔναν ἀληθινὸ ποιητή, ποὺ ἔχεται νὰ μᾶς ἀνακονφίσει ἀπὸ τὴ στιχουργικὴ ἀσέλγεια, ποὺ σὲ βραχνᾶς μᾶς ἐπίεσε τὴν ψυχή, τοὺς τελευταίους ἰδίας μῆνες τῆς περασμένης χρονιᾶς.

"Οταν ἔφτασε τὸ περιφρονημένο βιβλιαράκι στὸ γραφεῖο μου κι ὅταν ἐδιάβασα τὸ πρῶτο πρῶτο του ὀχτάστιχο, ἔνα ξαλάφρωμα ἀληθινὸ ἔνιωσα. Μπροστά μου παρουσιάστηκε ἔνας φυσιολάτης ποιητής καὶ μοῦ τραγούδησε μὲ τὴν ἀπέριττη λύρα του γλυκὰ τραγούδια. 'Ακόμα μοῦ παρουσιάστηκε μπροστά μου ἔνας τίμιος ποιητής, ποὺ δὲν ἦρθε νὰ μὲ ἔγελούσει μὲ ἔξητημένες μεγαλορρημούσνες καὶ μὲ εἰκόνες ἔξωφρενικὲς καὶ μὲ ἄλλα τέτοια, συνηθισμένα δύ, στιχουργικὰ τερτίπια, καὶ νὰ μὲ πείσει ἔτσι πῶς είναι ποιητής ἀξιος προσοχῆς, μὰ ἥρθε μὲ τὰ τραγούδάμια του νὰ μοῦ δώσει τὴν ἀνόθευτη ποιητικὴ συγχίνηση ποὺ μάταια τὴ Ζητάει κανείς, χωρὶς καὶ νὰν τὴ βρίσκει, σὲ διάφορα στιχουργικὰ ταμπουόλισματα καὶ σὲ χλιορεκλαμαρισμένα πολισέλιδα βιβλία.

Μοῦ εἴπαν πῶς ὁ Χρ. 'Εσπέρας είναι γεωπόνος, κ' ἔτσι δικιολογιέται κ' ἡ ἀγάπη του στὸ ὑπαυθό, στὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα. Τὴν ἔμπνευσή του δὲν τοῦ δίνουν τὰ βιβλία, τοῦ τὴ δίνει ἡ φύση — ἡ ἴδια ποὺ τοῦ δίνει τὶς ἀπαλόγραμμες εἰκόνες καὶ τὰ εὐγενικὰ συναιστήματα. 'Απὸ τὸ τρίτο ὀχτάστιχο μᾶς ἔσμολογιέται πῶς ἔκει ποὺ είναι ξαπλωμένος στὴ σιωτή του κάμπου καὶ, βουτημένος στὶς σοφὲς ἴδεες τοῦ βιβλίου, μελετάει τοὺς νόμους ποὺ κυβερνοῦν τὸν κόσμο...

...ἔχεται ἡ Φύση σιγαλά καὶ τὸ βιβλίο του κλείνει.

Δὲ διαλέγω. Παίρνω μερικὰ ἀπὸ τὰ ὀχτάστιχά του καὶ σᾶς ἀφίνω νὰ συμπληρώσετε μοναχοί σας, σύμφωνα μὲ τὴν ἐντύπωση ποὺ θὰ σᾶς κάνουν, τὸ πρόχειρο τοῦτο σημείωμά μου.

5

'Οργιάζει γύψω ἡ "Ανοιξη στὴν ἀγκαλιά τοῦ Μάη, τ' ἀπ' ὄντα γλυκοψάλλουν τὰ νυφικὰ τραγούδια, στεφάνια πλέκουν οἱ μυρτίες κι ὁ ἥλιος τὸ φᾶς κερνάει, καὶ κάθε λάκκο σκέπασσον χορτάρια καὶ λουλούδια.

— Γιατί ν' ἀνθίζουν τὰ καλιδά; Σὲ λίγο θύριον ἀνοιξάνει... Καὶ μὰ σταγόνα δῶς τοῦ ματιού μοῦ κύλησε τὴν ἀκοή· τὸ εἰδεῖ ἡ τρελλὴ τριανταφύλλια κ' ἔσκυψε πρός ἐμένα κ' ἔνα χλωμὸ τριαντάφυλλο μοῦ σφόγγιξε τὸ δάκρυ.

11

Τοῦ ἀγέρα σήμερα δὲ σκοπὸς κοπαδιαστὰ μαζεύει τὰ σύγνεφα στὸ σκοτεινό οὐρανό, καὶ μὲς στὴ σκόνη του καιροῦ φύλλα ἔρεια ἀναδεύει σὲ νεκρικὸ κι ἀτέλειωτο χοφό.

Καί, λιτανεία ζωγραφιῶν, γοργοκυλῶν στὴ δύση τὰ σύγνεφα, κ' ἔνα δὲ σταματᾶ μὲ τ' ἀσημένιο δάκρυ του λίγη δροσιά νὰ χύνει στὸ χώμα ποὺ γιὰ κλάματα διψά.

13

Νύχτα. 'Η σελήνη θύρισε τῶν ἀστεριῶν τὰ κρίνα σὲν μτσαλένιο δρέσκανο σ' ἀλφινὶ τ' οὐρανοῦ,

Μακριδὲ τὰ σπίτια τοῦ χωρίοῦ, μαῦρος, παλιά καὶ ξενιά,
πλημμυρισμένα ἀπὸ τὴν σκιά τοῦ δόλογμον βουνού
“Όλα κοιμοῦνται” βάσταξε ὁ μέγερας τὴν πνοή του,
ἔνα φολόγι ξάγρυπνο μεσάνυχτα χιυτά
καὶ ἡ μακρινή φωνή του
ἀντιλεσεῖ σὰ σήμαντρο στὴν ἄδεια μου καθό ἀ.

19

Τὸ τεάρι δροσοχάϊδενε τ' ἀχνὸ τὸ μέιωπό μου,
ποὺ κάποια κάτια ἀνέγγιχτα πυράσιν σὰ φωτιά,
και μοῦδειγε τὴν ἀψήλη δεντροποιά τοῦ δρόμου
ποὺ λίγιζε τὴν κεφαλή εἰδότα διάβα τοῦ βοριᾶ.
Σά Μούρι αὐτοκρατόρι; σ γοργαπευνόνος ἡ Μπόρα,
ζωὴ καὶ θάνατο μαζὶ σκορπώντας στὰ κλινιά,
και κάποιο πεντο πρόσφερνε κλαδιά λυμπαδοφόρα
στὸν κεραυνὸν ποὺ ἐφώτισε τὴν σάκια του καζδιά

21

Στὸν κάμπο τὸ μωρόχρωμο καὶ μέροιτο ἀνθόναι,
ιοῦ βάλτου τώρα ἀχνίζουν ἀ νεφά
σάκια, θιλά, μονότονα καὶ ποὺ ταράζουν μόνα
καριμάδες βαρετές ἀγριόπαπις τὰ μολυβά φτερά
Μά κάποιον οἱ καλαμίες τρανταζουν πέρα ως πέρα
κ' ἔκει ποὺ οἱ φύλες τοὺς βουτοῦν στὴ λάσπη τὴ βαθειά,
σηκώνονται περήφανα, στὸν οὐρανόν ο φέρεια,
σὰ σκυριασμένα ἵπποτικά σπαθιά.

24

Ἐξω τὸ κίόνι νερολούσιδα τὴ φύση φοίτε,
μὲ λυμπαδένια κροντιστιλλα στολίζει τὰ κλαδιά.
Στὸ παραθόρι, ποὺ κεντοῦν νιφάδες, παγωμένη
τὰ τῆς ἀνοίκω μοῦ γυνήν ἡ κληματηριά.
Μά ἐγώ, οὗτε τὴν κρεπένια σκιά ποὺ ἡ νύχτα μὲ τιλίζει,
οὔτε τὰ ξύλα στὴ φωτιά ποὺ σθύνουν τὸ φωτό,
κ' ἐνῶ τριγύνω μου ὁ βορὸς ἀξι τρομακτικά σφυρίζει,
μιᾶς περασμένης ἀνιξέης τὰ φέδα δινιστοῖ.

Τέτοια εἶναι ὅλα, καὶ τὰ εἰκοσιτέσσερα, ὑγιάστιχα
τοῦ Ἐσπέρα. Ἀπλά, ἀνεπιτήδεντα, μὲ φυρῇ. Τό-
θεωρησα καρέος μου, ἀφοῦ παραγολουθῶ δύσωσδήποτε
τὰ νεοελληνικά γράμματα, νὰ γράψω διὸ λόγια γι'
αὐτὰ καὶ νὰ πῶ ἀιώρα πόλες διαβάζοντάς τα μοῦ γεν-
νήθηκε ἡ πεποίθηση πώς μὲ τὸν καιρὸν καὶ μὲ κάποιο
προσεκτικότερο δούλεια τοῦ στίχου, τὰ σκίτσα σίγου-
νθα γίνουν ἀκριβὲς ζωγραφίες.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Αντεφ. «Π διαμαρτυρία σου γὰρ τὴν τάχο «Επισκόπηση
τῆς πνευματικῆς κινήσεως κατὰ τὸ 1918» ποὺ δημοσιεύτηκε
στὸν ποιωτογραφικὸν «Ρεζούπάτη», δὲν ἔχει κανένα λόγο. Σὲ
ἄνθρωπο ποὺ θέλει ν' ἄγνοι τὶς κοινές τοῦ Ρήγα Γλόριφ
ποὺ δημοσιεύτηκαν στὸ «Νομόν» καὶ στὸ «Πυρό». παθὼς
καὶ τόσα ἀλλα πράγματα, δε γρείζεται καμιαὶ ἀπάντηση. Δη-
μοποιογραφικό, φήμη, καὶ τίποτε πασαλάνω. — κ. Γ. «Ἄν δὲ
δημοσιεύοντες αὐτὰ ποὺ μᾶς ἔστειλες, μῆτρας ἀπογοητεύοντες. Σαρο-
λούνθρος. Θά γράψουε καὶ τράγματα μά μέρα. Μᾶς ἄρεσε πε-
ρισσότερο ἡ «Θλίψει γρωτή» ποὺ ἀρχινέεις:

Φωτή γίνεται καὶ ἐδρούτική
σὰν ἀσμα τῆς τρυγόνας
κυριμένη μέσα σὲ πυκνό^{τη}
καὶ ἀνδροσπασμένο δεντρού
φύλλωμα...

κ. Κ. Στ. Σ εὐχαριστοῦμε γὰρ τὸ γράμμα σου. Στείλε μας
καὶ τ' ἄλλα τρωγοῖδια καὶ φίλα διελέξουμε. — κ. Στ. Ἀγν.
Καλὰ γραμμένο, μὲ ἐπόθεση κοινή, χωρὶς ἐνδιαφέρον. Δο-
κίμασε καὶ σ' ἀλλα θέματα. — κ. **Αθαν. Παπαχ.** Θὰ δημο-
σιευτῇ ἀργότερον μὲ μερικὰ μικρὰ διορθώματα! — κ. Α. Π.
Καλὸ τὸ θέμα, καλούντα πραμένο, μὲ ἔχει καὶ ἔνα φρέδι,
τὸ φρέδι τῆς ποντούλας. «Ἄν εἴται συντομότερο, θὰν τὸ δη-
μοσιεύεις. — κ. Ι. Φαρτ. **Β**, πόλες μᾶς γράψεις, τὰ γὰρ σου
πόδις; Νὰν τὸ δόμη ποδιά καὶ δέσπορα ἀποφασίσουμε. — κ. Δ.
Παπαν. Καλὰ καὶ τὰ δύο καὶ τὰ δημοσιευτοῦν.

ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΣΜΗ**ΓΙΑ ΕΝΑ ΠΟΙΜΑ****‘Αγαπητὲ Νομᾶ,**

Τὴν κάρω κοινική. Ἀπλῶς τὴν προσωπική μου ἐγ-
τέπωση οὐν γράψω γιὰ τὸ ποίημα τῆς Μνημιώπο-
σας «Σιδ γνιό μου», ποὺ δημοσιεύτηκε στὸ δεύτερο
φύλλο οον. «Οσο τὸ διάβασα καὶ ἄμα τὸ διάβασα
δύο, ἀδιάκοπα ἡ συγκίνηση ἐβασίλευε στὴν γυνή μου
καὶ στὸ τοῦ μου. »Εροισθα, δι τὸ ποίημα αὐτὸ μι-
λούσε μιὰ ἀληθινὴ ποιήσια. Τὰ λόγια τῆς πορεμέ-
νης μητέρας εἶναι τάντια συγκινητικά. Μὰ τὰ λόγια
τῆς Μνημιώποσας μᾶς δίνουν καὶ κάποια ἄλλη, δ-
μοια δυνατή καὶ ιερή, συγκίνηση τὴν καλλιεργική.
Πόσο ἀπλὰ, δηλαδή πόσο ἀληθινὰ ἡ μητέρα—ποιή-
τρια μᾶς φανερώνει μέσα σὲ λίγους στίχους τὸ θη-
σανδρὸ τῶν αἰσθημάτων τῆς καὶ τὸν πόνο τῆς ψυχῆς
τῆς γιὰ τὸ παιδί της αὐτὸ, ποὺ φεύγει μακρά της,
ποὺ πηγαίνει στὰ ξέρα. «Ἄν μέσα στὰ δημοσικά μας
τραγούδια εξερχούνται γιὰ τὴν διωρφιά τους τὰ
τραγούδια τῆς ξενητιᾶς», τὸ τραγοῦδι αὐτὸ τῆς
Μνημιώποσας ἐπάνω στὸ ἴδιο θέμα τοῦ ξενητεμοῦ
ξεχωρίζει μέσα σὲ δύο τὴν τεχνικὴ γεοελληνικὴ πο-
ηση, καὶ εἶναι δίχως ἄλλο διαλεχτὸ συντρόφι τῶν
πορώτων. Μαζὶ μὲ τὸ βαθὺ αἰσθημά του, ἔχει καὶ
τὸ μεγάλο χάρισμα τῆς ἀπλότητας. Τὸ διάβασα καὶ
τὸ ξαναδιάβασα τιολλές φορές, καὶ διαν ἔφτιαν στὸ δί-
στιχο :

μὲ τὸ ἀναμένει ἀλλ' τὸ τρεχιὸ γλυκό σου προσωπάκι
καὶ τὸ κονιοῦλι, ταντικὸ, λινὸ φρεματάκι !
πάντα, δὲρ ξέρω πῶς, μοῦ ἐρχότων στὸ τοῦ οἰ στ-
χοι ἀπὸ τὴν Αδανάρη τοῦ ἀρχαίον Σιμωνίδη, καθὼς
τοὺς ἔχει μεταφέρασι δ. κ. Η. Βονιερόδης,
κοιτάμενο μὲς σ' ἄλιπο μικρὸ παρωφοράκι
γλυκό μου προσωπάκι !

Δὲρ ἔχουν καμίαν ἐξωτερικὴ δυοιστήτηα οἱ στίχοι
αὐτοὶ τῆς οημερινῆς ποιήσιας καὶ τοῦ ἀρχαίον λυ-
ρικοῦ. ἔχουν δικαστικὰ τὴν ἐσωτερικὴν δυοιστήτηα,
τὴν τρυφεράδα τοῦ μητρικοῦ αἰσθημάτως μονάχα ἡ
πονοκοριστικὴ λέξη προσωπάκιν καθὼς τὴν μετα-
χειρίζονται καὶ οἱ δύο εἶναι διλάκαιο ποίημα, ποὺ
ἔχει τὴν ἴδια φυρῇ. Τοῦτο μᾶς δείχγει πόσο με-
γάλο πορῆμα εἶναι τὸ κατάλληλο μεταχειρίσιμα τῆς
λέξης καὶ πόσο ἀληθινὸς ποιητής ποέπει τὰ εἶναι
κανένας γιὰ τὰ κάπι μιὰ πολὺ συνηθισμένη λέξη
διεσωμήτεα διλάκαιον κύδουσιν συναισθημάτων.

Φαντάζομαι, πῶς δύοια μητέρας διδιάβασε τὸ ποίη-
τρια τοῦ της Μνημιώποσας θὰ εντοιωσε τὴν καρ-
διά της νὰ γοργοζητάῃ μὲ συγκίνηση, τὰ μάτια της
γά δακούσουν καὶ θὰ ἀγκάλιασε μὲ λαχιάρα τὸ παι-
δί της. Καὶ τὸ φαντάζομαι αὐτὸ, ἐπειδὴ ἡ οδύσσεια τοῦ
τραγουδιοῦ εἶναι παραμένει ἀπὸ τὴν ἀγγότερη πηγὴ
τοῦ μητρικοῦ συναισθημάτων κύδουσιν.

Εἶμαι ἀκόμη βέβαιος, πῶς τὸ ποίημα αὐτὸ τῆς
Μνημιώποσας—τῆς ποὺ ἀληθινῆς, τῆς μοναδικῆς
τοῦ πάντα καὶ τὴ γράμμη μου) Ἐλληνίδας ποιή-
τριας—ποὺ ἔξδη ἀπὸ τὰ τόσα χαρίσματά του, ἔχει
καὶ πολλὴν Ἐλληνικήτηα, πρᾶγμα σπάνιο στὴ οημε-
ρινή μας ποιηση, θὰ γίνη ἔνα ἀπὸ τὰ διωρφερά
οιολόματα τῆς νεοελληνικῆς ποιητικῆς ἀνθολογίας.

Δικός σου
ΣΤ. ΛΑΜΠΕΤΗΣ